

Издөнүүчү Сади Кылычтын «Лицейчилердин таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары» аттуу 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине биринчи расмий оппоненттин

ПИКИРИ

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Учурдагы билим берүү тармагында жүрүп жаткан ааламдашуу процесси адам баласынын таанып-билүү мүмкүнчүлүктөрүн жаңы маалыматтык технологиялар аркылуу кеңейтүү зарыл экендигин көрсөтүүдө. Демек, бүгүнкү күндө ар кандай маселелерди чечүүдө адистин санариптик технологияларды колдонуу билгичтиктери маанилүү орунду ээлейт. Заманбап ой жүгүртүү стили калыптанган окуучу компьютердик технологиялардын жардамы менен маалыматтарды алып, иштетип жана колдоно билүүсү зарыл. “2018-2040-жылдары Кыргыз Республикасын өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясында” (КРнын Президентинин 31.10.2018-ж № 221 токтому) билим берүүдө башталгыч мектептерди системалуу түрдө колдоо жана санариптик технологияларды окутууда ар тараптуу пайдалануу зарыл экендиги жөнүндө айтылат. Расмий документтерде санариптик технологиялар билим берүү системасында артыкчылыктуу түрдө киргизилүүгө тийиш деп баса белгиленген.

Каралып жаткан диссертациялык иштин актуалдуулугу лицей тибиндеги мектеп окуучуларынын маалыматтык технологияларды колдонуу менен алардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын иштеп чыгууну көздөйт. Диссертациянын темасы окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүү жаатында орун алып келе жаткан

Друш. Сагыз
Дюсшеев Нур 72 “29” 04 2022 г/г
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРАБАЕВА

актуалдуу көйгөйдөрдү көрө билүү менен аларды чечүүнүн теориялык негиздерин жана практикалык жолдорун аныктоого багытталгандыгы менен баалуу. Анткени, соңку мезгилдеги актуалдуу педагогикалык проблемалардын катарында мектепте предметтерди окутууну санариптештирүү, дифференциялоо, окуу процессин интенсификациялоо, алгоритмдештирүү моделдерин түзүүнү талап кылат.

Изилдөөнүн максаты: лицей окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүнүн усулдугунун педагогикалык шарттарын иштеп чыгуу, теориялык жактан негиздөө, анын натыйжалуулугун экспериментте текшерүү жана окуу процессине ишке киргизүү.

Изилдөөнүн милдеттери:

- психологиялык-педагогикалык адабияттарга талдоо жүргүзүүнүн негизинде окуучулардын таанып-билүү билгичтиктери менен көндүмдөрү түшүнүктөрүн талдап чыгуу;

- лицей окуучуларынын таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын ачыктоо;

- кенже класстардын лицейчилердин маалыматтык таанып-билүү билгичтиктерин долбоорлоонун негизинде өнүктүрүүнүн моделин иштеп чыгуу;

- информатиканы окутууда таанып-билүү билгичтиктерди өнүктүрүүнүн максаттуулугун, моделин ишке ашыруу методикасын жана эффективдүүлүгүн педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүү.

Жогоруда белгиленген максат, милдеттердин чечилиши диссертациялык иштин киришүүсүндө, үч главасынын мазмунунда, алардын жыйынтыктарында жалпы корутундуда, практикалык сунуштарында орун алаган. Диссертациялык иш 188 аталыштарды камтыган колдонулган адабияттардын тизмесинен жана 9 тиркемеден турат. Иштин негизги мазмуну 172 бетти, 10 сүрөттү жана 13 таблицаны камтыйт.

Издөнүүчү тарабынан көп жылдык изилдөөсүнүн ар кайсы этаптарында өтө тыкандык менен көлөмдүү жумуштар аткарылгандыгы көрүнүп турат.

2. Изилдөө иште төмөнкүдөй илимий жактан негиздүү жаңы теориялык натыйжалар алынган.

1-Натыйжа. Тема боюнча психологиялык-педагогикалык эмгектерди талдоонун негизинде лицей окуучуларынын информатика боюнча таанып-билүү билгичтиктеринин түзүлүшү, орду жана функциялары негизделген.

2-Натыйжа. Педагогикалык адабияттарды талдоонун жана “Сапат” лицейлердин ишмердүүлүк тажрыйбасын үрөнүүнүн натыйжасында окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүдө маалыматтык технологиялардын мүмкүнчүлүктөрү ачыкталган.

3-Натыйжа. Кыргыз-Түрк лицейлердин кенже класстар окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин калыптандырууда маалыматтык долбоорлоонун модели иштелип чыгып, аны жүзөнө ашыруунун педагогикалык шарттары иштелип чыккан.

4-Натыйжа. Кенже лицей окуучулар маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу алардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары эксперимент аркылуу далилденип, тиешелүү жыйынтыктар чыгарылган.

3. Диссертациялык иште алынган илимий натыйжалардын жаңылык деңгээли төмөнкүчө мүнөздөсө болот:

Биринчи натыйжа салыштырмалуу жаңы, анткени окуучулардын таанып-билүү ишмердүүлүгү педагогика илиминде кенири иштелген тема болуп эсептелет. Изденүүчү Сади Кылычтын салымы лицей окуучуларынын таанып-билүү билгичтиктерин маалымат технологияларын колдонуу аркылуу өнүктүрүү аракетинде болгондугу менен баалуу.

Экинчи натыйжаны жаңы деп кабыл алууга болот, себеби Кыргыз Республикасына көптөгөн олимпиялык жеңиштерди алып келип жүргөн “Сапат” лицейлердин ишмердүүлүк тажрыйбасы талдоого алынып,

оуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүдө маалыматтык технологияларды колдонуу мүмкүнчүлүктөрү ачыкталган.

Үчүнчү натыйжа дагы жаңы деп баалоого арзыйт, анткени Кыргыз-Түрк лицейлеринин кенже класс окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин калыптандырууда маалыматтык долбоорлоо модели иштелип чыгып, аны жүзөгө ашыруунун педагогикалык шарттары аныкталган.

Төртүнчү натыйжа жаңы, себеби кенже лицей окуучулар маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу алардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары эксперимент аркылуу далилденип, тиешелүү жыйынтыктар чыгарылган.

Диссертациялык иште алынган натыйжалар өзүнүн логикалуулугу жана ички биримдүүлүгү менен мүнөздөлөт. Диссертациянын натыйжалары менен корутундулары лицей окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын жардамы менен өнүктүрүүгө багытталгандыгы иштин максаты жана милдеттерине ылайык келет, жыйынтыгында кенже окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүү көйгөйүн чечүүгө кошкон маанилүү салым болуп эсептелет.

4. Илимий жоболордун, жыйынтыктардын, сунуштардын негизделиш даражасы.

Диссертациялык иште коргоого коюулуп жаткан жоболор, жыйынтыктар жана сунуштар теориялык жактан негиздүү, практикалык жактан маанилүүлү, анткени изилдөөчүнүн Кыргызстанда эмгектенген көп жылдык педагогикалык тажрыйбасынын негизинде жазылган.

Өзгөчө автор тарабынан талдоого алынган «Технология» түшүнүгү кенири маансинде өндүрүштүн акыркы натыйжасында продукту өндүрүп алуу максатында алгачкы («чийки») материалды иштетүү процесси катары каралат. Аны педагогиканын тилине ылайыкташтырганда, алгачкы материал – лицей окуучусунун билим алуу процессинде «кирүүдөгү» билим деңгээли, билгичтиктери эсептелет. Ал эми өндүрүштүк процессинде белгилүү касиеттерге ээ болгон акыркы натыйжасы катары окуучунун окутуу

натыйжасында же «чыгууда» алган билими, билгичтиктери деп туура белгиленген.

Изилдөөдө лицей окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүдө педагогикалык системанын ар бир түзүмдүк компонентин аныктоо зарыл болгон. Ошол эле мезгилде ал компоненттерин ишке ашыруусу бир эле убакта балдардын таанып-билүү билгичтиктерин калыптандыруу процессинин педагогикалык шарттарынын маңызын түзүүгө авторго мүмкүндүк берген. (2.2.1.-таблица, 73-бет).

Алынган илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгү пайдубалдуу теориялык жоболорго таянуу, 188 илимий булактарды талдоо, педагогикалык эксперименттин констатациялоочу, калыптандыруучу жана текшерүүчү этаптарында топтолгон эмпирикалык материалдарды жалпылоо жана жыйынтыктоо ыкмаларын колдонуу менен бекемделген.

5. Изилдөөдө алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү. Аткарылган изилдөөдө алынган илимий натыйжалар диссертацияда иштелип чыккан кенже окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин окутуунун маалыматтык технологияларын колдонуп өнүктүрүүнүн модели “Сапат” лицейлердин окуучуларына жана мугалимдерине ылайыкташтырылган. Лицей окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүдө технологиялык долбоорлоону пайдалануу ыкмалары дидактикалык сунуштоолор катары көрсөтмө катары колдонууга болот.

Диссертацияда дидактикалык оюндарды информатика сабактарында колдонуу балдардын чыгармачылык ишмердүүлүгү, интеллектуалдык өнүгүүсү үчүн кеңири мүмкүнчүлүктөрдү түзүп тургандыгы эске алынган жана үйрөтүүчү, машыктыруучу, ролдук, комбинацияланган жана башка ыкмалары иштелип чыккан (алардын бир нече мисалдары тиркемелерде берилген).

Издөнүүчү Сади Кылыч тарабынан алынган илимий-педагогикалык натыйжалар, ал тарабынан иштелип чыккан окуучулардын таанып-билүү

билгичтиктерин маалыматтык технологияларды колдонуп өнүктүрүүнүн модели «Сапат» лицейлердин окутуу процессине ылайыкташтыруу максатында иштелип чыккан сунуштар, ыкмалар, уюштуруу формаларын окутуунун натыйжалуулугун арттырууда таасирдүү каражаты катары колдонсо болот.

6. Изденүүчүнүн жекече салымы: кыргыз-түрк лицейлердин башталгыч класстарында окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн илимий-практикалык жолдору такталган; маалыматтык технологияларды пайдалануунун муктаждыктарына карата тапшырмалар иштелип, типтештирилип, окуу практикасына сунушталган.

7. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат диссертациялык иште чагылдырылган мазмун менен дал келет. Автореферат кыргыз, орус, англис тилинде диссертациялык иштин илимий аппаратын чагылдырган кыскача резюме менен жабдылган.

8. Диссертациялык иште жана авторефератта кездешкен айрым мүчүлүштүктөр:

Каралып жаткан диссертациялык иш лицей окуучулардын таанып-билүү билгичтиктерин маалымат технологияларын колдооу аркылуу өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттарын иштеп чыгууга багытталган бир топ алгылыктуу натыйжаларга жетишкендигине карабастан, айрым мүчүлүштүктөрдөн кур эмес.

1. Диссертациялык иштин темасына жараша изилдөө лицейчилердин таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өркүндөтүү деген өтө маанилүү дидатикалык көйгөйдү камтып тургандыгына карабастан, иштин мазмунунда негизги басым маалымат технологияларды колдонууга жасалап калган.

2. Кыргыз-түрк лицейлердин окуучуларынын таанып-билүү билгичтиктерин өнүктүрүүгө байланыштуу педагогикалык шарттарды жүзөгө ашыруу боюнча атайын программа киргизилсе диссертациянын илимий-практикалык деңгээли дагы жогору болмок.

3. Үчүнчү главада педагогикалык эксперименттердин жыйынтыктарын талдоодо формулалар, маалымат цифралар жөнүндө түшүндүрмөлөр анчалык түшүнүктүү эмес, алар атайын чечмелөөнү талап кылат.

4. Иштин текстинде грамматикалык, стилистикалык мүчүлүштүктөр оруун алган, аларды четтетүү зарыл.

Белгиленген мүчүлүштүктөр Сади Кылыч тарабынан жазылган «Лицейчилердин таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары» аттуу диссертациялык иштин жалпы илимий деңгээлине шек келтирбейт, алар негизинен изилдөөнү мындан да жогорку деңгээлге көтөрүү максатында белгиленди.

9. Диссертациялык иш боюнча жалпы бүтүм.

Сади Кылычтын «Лицейчилердин таанып-билүү билгичтиктерин маалыматтык технологиялардын негизинде өнүктүрүүнүн педагогикалык шарттары» аттуу 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясы өз алдынча аткарылган илимий квалификациялык иш болуп эсептелет жана педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга толук татыктуу деп эсептейм.

Педагогика илимдеринин доктору,
профессор

Н.А.Асипова

*Проф. Асипова
Н.А. Асипова*

ААС Бамчины: Буряев / Курманова Н. Г. /